

**WYMAGANIA EDUKACYJNE Z HISTORII
W GIMNAZJUM Z ODDZIAŁAMI DWUJĘZYCZNYMI NR 19 IM. BOLESŁAWA PRUSA
W WARSZAWIE**

W części pierwszej wymienione są wymagania zgodnie z układem treści podręcznika, część druga szereguje wymagania zgodnie z podstawą programową.

Na zajęciach historii uczniowie korzystają z podręczników i ćwiczeń Wyd. Nowa Era :
Lech Trzcionkowski, Leszek Wojciechowski: "Historia" Podręcznik dla gimnazjum, Klasa 1;
Stanisław Roszak: „Śladami przeszłości” Podręcznik do historii dla klasy drugiej gimnazjum;
Stanisław Roszak, Anna Łaszkiwicz: „Śladami przeszłości” Podręcznik do historii dla klasy trzeciej gimnazjum;
Grzegorz Wojciechowski: „Śladami przeszłości”. Zeszyt ćwiczeń, klasa 2;
Iwona Janicka: „Śladami przeszłości”. Zeszyt ćwiczeń, klasa 3.

CZĘŚĆ I

Po opanowaniu wiadomości z zakresu kolejnych epok historycznych uczeń gimnazjum powinien znać i rozumieć wymienione niżej treści nauczania i posiadać umiejętności:

Klasa I

I. Najdawniejsze dzieje ludzkość. Uczeń:

- posługuje się osią czasu, na której potrafi zaznaczyć najstarsze ślady życia człowieka na Ziemi,
- opisuje i tłumaczy zależności między warunkami życia człowieka pierwotnego a środowiskiem geograficznym,
- porównuje koczowniczy tryb życia z osiadłym i zna skutki przyjęcia trybu osiadłego przez człowieka oraz wpływ rozwoju cywilizacyjnego na organizację społeczności ludzkich.

II. Starożytność. Uczeń:

- lokalizuje w czasie i przestrzeni cywilizacje Bliskiego Wschodu: Egipt i Mezopotamię,
- potrafi omówić zasady władzy despotycznej i jej wpływ na strukturę społeczeństwa egipskiego,
- potrafi scharakteryzować system wierzeń w Egipcie,
- umie rozpoznawać typy pisma wykształcone na terenie Egiptu i Mezopotamii i wyjaśnić znaczenie pisma i prawa w procesie powstawania państw,
- opisuje główne zasady i symbole judaizmu, wskazuje na różnice między politeizmem a monoteizmem,
- potrafi wskazać na mapie Grecję i opisać wpływ środowiska geograficznego na jej gospodarkę i rozwój polityczny,
- płynnie porusza się w obrębie pojęcia: grecka polis,
- rozróżnia formy ustrojowe i warstwy społeczne w starożytnej Grecji z uwzględnieniem Aten peryklejskich i Sparty,

- zna mity, bóstwa greckie i ich atrybuty,
- potrafi wyjaśnić znaczenie i rolę sportu w życiu starożytnych Greków,
- wskazuje elementy integrujące starożytnych Greków (język, system wierzeń, teatr, igrzyska olimpijskie),
- potrafi wskazać osiągnięcia myśli greckiej oraz jej elementy we współczesności,
- potrafi wykazać i rozumie, że cechą starożytnych cywilizacji była ich wielokulturowość,
- umie scharakteryzować środowisko geograficzne Italii,
- umiejscawia w czasie i charakteryzuje organizację społeczeństwa w Rzymie republikańskim i cesarstwie,
- zna mechanizmy sprawowania władzy w republice rzymskiej i cesarstwie,
- potrafi wyjaśnić przyczyny i skutki ekspansji Rzymu, stosunek do ludów podbitych i niewolników,
- potrafi rozróżnić elementy kultury przejęte przez Rzymian oraz potrafi wskazać ich własne osiągnięcia,
- wskazuje przykłady osiągnięć cywilizacyjnych antyku, które wpływają na cywilizację współczesną,
- dostrzega rolę różnych grup społecznych w tworzeniu dorobku państwa,
- potrafi wskazać przyczyny rozprzestrzeniania się chrześcijaństwa oraz opisać etapy jego rozwoju,
- przy pomocy mapy analizuje przyczyny podziału i upadku cesarstwa rzymskiego (potrafi rozróżnić przyczyny zewnętrzne i wewnętrzne).

III. Średniowiecze. Uczeń:

- umiejscawia w czasie i przestrzeni zasięg i kierunki podbojów arabskich,
- opisuje podstawowe zasady i symbole islamu,
- umiejscawia w czasie i przestrzeni cesarstwo bizantyjskie i charakteryzuje jego rolę jako kontynuatora cesarstwa rzymskiego,
- potrafi wskazać osiągnięcia kultury bizantyjskiej i arabskiej,
- umiejscawia w czasie i przestrzeni monarchię Karola Wielkiego i wyjaśnia, na czym polegał renesans karoliński,
- charakteryzuje idee uniwersalne cesarstwa Ottona III,
- opisuje relacje między władzą cesarską a papieską w X-XI wieku,
- potrafi określić, kiedy i w jakich okolicznościach powstało Państwo Kościelne,
- charakteryzuje znaczenie chrystianizacji Słowian,
- przy pomocy różnych źródeł potrafi przedstawić informacje na temat polityki pierwszych Piastów w dziedzinie organizacji państwa polskiego,
- potrafi wyjaśnić znaczenie piastowskich koronacji królewskich,
- na przykładzie państwa pierwszych Piastów wskazuje cechy monarchii patrymonialnej,
- wyjaśnia kulturotwórczą rolę Kościoła,
- opisuje przyczyny i skutki rozłamu w Kościele (schizmy w 1054 roku),
- opisuje typowe instytucje systemu lennego,
- potrafi wskazać elementy kultury rycerskiej,
- wyjaśnia pojęcie stanów i zasady podziałów społecznych w średniowieczu,
- potrafi scharakteryzować i ocenić okres, w którym nastąpił rozpad władzy centralnej

- i podział Polski na dzielnice,
- wyjaśnia zasady nowego prawa osadniczego oraz potrafi wskazać ich znaczenie dla rozwoju gospodarczego,
  - potrafi odtworzyć układ miasta średniowiecznego oraz opisać organizację i życie jego mieszkańców, a także funkcje gospodarcze i kulturowe miast,
  - potrafi na przykładzie własnego regionu rozróżnić style architektury średniowiecznej,
  - operując przykładami, umie wskazać związki między historią powszechną, narodową i regionalną,
  - porządkuje i umiejscawia w czasie wydarzenia związane z relacjami polsko-krzyżackimi,
  - umie wskazać osiągnięcia Kazimierza Wielkiego w polityce wewnętrznej i zagranicznej,
  - podaje przyczyny i następstwa unii Polski i Litwy,
  - charakteryzuje rozwój uprawnień stanu szlacheckiego,
  - potrafi wskazać osiągnięcia kulturalne średniowiecza i ich elementy we współczesnej kulturze.

Klasa II

Rozdział I. Polska i świat w XII-XIV wieku

Zakładane osiągnięcia uczniów to:

- wskazywanie na mapie obszarów objętych działaniami krzyżowców i kierunków ekspansji Mongołów,
- przedstawianie wydarzeń w porządku chronologicznym,
- poznanie terminów historycznych związanych z omawianą epoką,
- omówienie osadnictwa na ziemiach polskich,
- wyjaśnienie przyczyn i skutków rozbitcia dzielnicowego,
- zestawianie wydarzeń z dziejów Polski i historii powszechnej,
- przedstawienie genezy i skutków wypraw krzyżowych,
- rozumienie roli zakonów rycerskich w okresie krucjat,
- znajomość negatywnych i pozytywnych skutków sprowadzenia Krzyżaków do Polski,
- omówienie wpływu Akademii Krakowskiej na rozwój kultury i organizację państwa Kazimierza Wielkiego,
- ocena roli Kazimierza Wielkiego w umacnianiu pozycji Polski w Europie.

Rozdział II. Społeczeństwo średniowiecza

Zakładane osiągnięcia uczniów dla tej części programu są następujące:

- poznanie kultury stanowej społeczeństwa średniowiecznego,
- wyjaśnienie istoty feudalizmu jako ustroju społeczno-prawnego,
- wskazanie różnic w warunkach życia przedstawicieli poszczególnych stanów,
- posługiwanie się terminami związanymi z podejmowanymi zagadnieniami,
- omówienie procesu kształtowania się nowego obrazu człowieka i świata w wiekach średnich,
- przedstawienie osiągnięć cywilizacyjnych średniowiecza,
- znajomość życia codziennego oraz tradycji i obyczajów mieszkańców średniowiecznych miast i wsi,

- omówienie roli Kościoła i religii w kształtowaniu średniowiecznego obrazu świata,
- przedstawienie średniowiecznych wzorców osobowych,
- znajomość charakterystycznych cech stylu romańskiego i gotyckiego oraz zabytków sztuki romańskiej i gotyckiej w Polsce.

Rozdział III. Polska i Europa w XV wieku

Zakładane osiągnięcia uczniów to:

- wskazanie na mapie granic państwa polskiego i ziem wchodzących w jego skład,
- porządkowanie wydarzeń według następstwa w czasie,
- poznanie terminów związanych z omawianą epoką,
- omówienie genezy i skutków konfliktu z Zakonem Krzyżackim,
- wyjaśnienie przyczyn i znaczenia unii polsko-litewskiej,
- przedstawienie osiągnięć politycznych, militarnych, gospodarczych i kulturalnych Polski za pierwszych Jagiellonów,
- omówienie roli Władysława Jagiełły w umacnianiu państwa polskiego na scenie międzynarodowej,
- wyjaśnienie roli pierwszych Jagiellonów w rozwoju kultury w Polsce,
- przedstawienie nowych militarnych potęg: Moskwy i Turcji,
- scharakteryzowanie przyczyn konfliktów w Kościele katolickim oraz wojen husyckich.

Rozdział IV. Narodziny nowożytnego świata

Zakładane osiągnięcia uczniów są następujące:

- wskazywanie na mapie nowo odkrytych kontynentów,
- porządkowanie wydarzeń zgodnie z następstwem w czasie,
- poznanie i rozumienie terminów związanych z omawianą epoką,
- omówienie genezy, przebiegu i skutków odkryć geograficznych,
- wyjaśnienie znaczenia wielkich odkryć dla Europy i odkrytych terenów,
- omówienie wpływu odkryć geograficznych na zmiany światopoglądowe w Europie,
- przedstawienie związku między odkryciami geograficznymi a potrzebami społeczno-gospodarczymi,
- wskazanie charakterystycznych cech epoki odrodzenia,
- przedstawienie osiągnięć cywilizacyjnych renesansu,
- omówienie humanistycznej koncepcji życia,
- znajomość najwybitniejszych twórców europejskiego renesansu,
- porównanie światopoglądu średniowiecznego i renesansowego,
- opisanie cech charakterystycznych nowych wyznań,
- poznanie przyczyn reformacji i wybuchu wojen religijnych,
- wyjaśnienie roli Kościoła w walce z reformacją,
- przedstawienie skutków kontrreformacji.

Rozdział V. Rzeczpospolita w XVI w.

Zakładane osiągnięcia uczniów dla tej części programu są następujące:

- postępowanie się terminami historycznymi związanymi z omawianą epoką,
- wskazanie na mapie terenów Rzeczypospolitej Obojga Narodów oraz miejsc bitew i terenów konfliktów z innymi państwami,
- omówienie ustroju Rzeczypospolitej szlacheckiej z uwzględnieniem wielości kultur, religii

i narodowości,

- dostrzeżenie związków pomiędzy pozycją polityczną szlachty a jej potęgą ekonomiczną, porównanie demokracji szlacheckiej z demokracją ateńską,
- znajomość najwybitniejszych twórców polskiego renesansu,
- omówienie przyczyn i przebiegu pierwszych wolnych elekcji.

Rozdział VII. Wiek wojen

Zakładane osiągnięcia uczniów to:

- wskazanie na mapie Anglii, Francji i nowych potęg europejskich,
- poznanie i rozumienie terminów historycznych związanych z danym okresem,
- przedstawienie nowych sposobów sprawowania władzy – monarchii parlamentarnej oraz absolutyzmu,
- opis kultury czasów Ludwika XIV,
- porównanie osiągnięć Austrii, Rosji i Prus,
- przedstawienie przyczyn, przebiegu i skutków wojen prowadzonych przez Polskę w XVI i XVII w.,
- ocena postaw szlachty polskiej podczas konfliktów z Rosją i Szwecją,
- chronologiczne uporządkowanie konfliktów z Rosją, Szwecją, Turcją i Kozakami,
- przedstawienie kultury baroku i specyfiki polskiego sarmatyzmu.

Klasa III

Rozdział I. Polska i Europa w XVIII wieku

Zakładane osiągnięcia uczniów to:

- omówienie poglądów głoszonych przez filozofów doby oświecenia,
- wskazanie wśród osiągnięć twórców oświecenia wartości godnych naśladowania,
- scharakteryzowanie okresu panowania Wettinów w Polsce,
- opis stanu Rzeczypospolitej w I połowie XVIII w.,
- poznanie terminów historycznych dotyczących epoki,
- ocena postaci Stanisława Augusta Poniatowskiego,
- omówienie osiągnięć gospodarczych i kulturalnych w czasach stanisławowskich,
- wskazywanie na mapie ziem zajmowanych w czasie kolejnych rozbiorów Polski,
- przedstawienie programu reform,
- rozumienie znaczenia Konstytucji 3 maja,
- omówienie skutków powstania kościuszkowskiego,
- interpretacja tekstów źródłowych, np. Konstytucji 3 maja.

Rozdział II. Rewolucja w Ameryce i we Francji

Po zapoznaniu się z zagadnieniami uczniowie powinni umieć:

- scharakteryzować okoliczności powstania Stanów Zjednoczonych,
- przedstawić przyczyny rewolucji we Francji i obalenia monarchii,
- wyjaśnić wpływ haseł oświecenia na wydarzenia w Ameryce i Francji,
- omówić zasady Konstytucji Stanów Zjednoczonych i Republiki Francuskiej.

Rozdział III. Europa od Napoleona do Wiosny Ludów

Zakładane osiągnięcia uczniów dla tej części programu są następujące:

- wskazywanie na mapie terenów objętych działaniami Napoleona,
- posługiwanie się właściwymi terminami historycznymi,
- wyjaśnienie roli Napoleona w tworzeniu nowego ładu w Europie,
- ocena znaczenia wojen napoleońskich dla rozprzestrzenienia się idei wolnościowych w Europie,
- dostrzeżenie złożoności sprawy polskiej na tle polityki zagranicznej Napoleona,
- wskazywanie na mapie zmian spowodowanych kongresem wiedeńskim,
- omówienie postanowień kongresu wiedeńskiego,
- wyjaśnienie zasad ładu europejskiego po kongresie wiedeńskim,
- przedstawienie roli wynalazków w przyspieszeniu rozwoju cywilizacyjnego Europy i świata,
- znajomość następstw rewolucji przemysłowej,
- omówienie genezy nowych idei społecznych,
- porównanie i ocena nowych idei społecznych,
- wskazanie różnic w celach powstań i rewolucji europejskich,
- określanie roli powstań w kształtowaniu się świadomości narodowej,
- omówienie osiągnięć i porażek walczących narodów i grup społecznych.

Rozdział IV. Ziemie polskie w okresie powstań narodowych

Zakładane osiągnięcia uczniów dla tej części programu są następujące:

- wskazywanie na mapie zmian terytorialnych po kongresie wiedeńskim oraz po powstaniach,
- prawidłowo posługiwanie się odpowiednimi terminami historycznymi,
- opis ziem polskich po kongresie wiedeńskim,
- przedstawienie genezy i przebiegu powstań na ziemiach polskich w XIX w.,
- ocena skutków powstań,
- rozumienie roli Wielkiej Emigracji i przedstawienie jej najwybitniejszych twórców,
- wskazanie przyczyn i skutków wystąpień w latach 1846–1848,
- omówienie sytuacji w Królestwie Polskim przed powstaniem styczniowym,
- ocena wpływu sytuacji w Królestwie Polskim na decyzję o rozpoczęciu powstania styczniowego,
- omówienie skutków i znaczenia powstania styczniowego,
- zrozumienie związku pomiędzy rozwojem uprzemysłowienia a coraz silniejszą identyfikacją narodową,
- omówienie polityki Rosji wobec Polaków po powstaniu styczniowym,
- wskazanie podłoża ruchu robotniczego, narodowego i ludowego na ziemiach polskich,
- opis sytuacji ludności żydowskiej na ziemiach polskich (asymilacja),
- omówienie rozwoju przemysłu i nowoczesnego rolnictwa na ziemiach polskich,
- określenie różnic między romantyzmem i pozytywizmem,
- znajomość przedstawicieli literatury i sztuki romantyzmu oraz pozytywizmu.

Rozdział V. Polska i świat w II połowie XIX wieku

Zakładane osiągnięcia uczniów dla tej części programu są następujące:

- wskazywanie na mapie omawianych państw i ich terytoriów,
- poznanie i rozumienie terminów historycznych,
- omówienie genezy, przebiegu i skutków zjednoczenia Włoch i Niemiec,
- zrozumienie wpływu kapitalistycznych stosunków społecznych na dążenia zjednoczeniowe,

- omówienie oddziaływania idei wolnościowych i nacjonalistycznych na kształtowanie się świadomości narodowej,
- wyjaśnienie polityczno-społecznego i gospodarczego podłoża wojny domowej w Ameryce,
- uzasadnienie wpływu zniesienia niewolnictwa na zwycięstwo Północy nad Południem,
- przedstawienie głównych cech polityki kolonialnej mocarstw,
- określenie wpływu rozwoju przemysłu na powstanie nowoczesnego kolonializmu,
- wskazanie zależności między rozwojem gospodarczym świata a postępem w nauce,
- przedstawienie nowych programów demokratycznych i ich wpływu na życie codzienne ludzi.

Rozdział VI. I wojna światowa

Zakładane osiągnięcia uczniów:

- wskazanie na mapie omawianych państw i ich terytoriów,
- poznanie i rozumienie terminów historycznych,
- omówienie genezy i przebiegu I wojny światowej,
- rozumienie wpływu sytuacji w Europie na wybuch wojny,
- przedstawienie przyczyn i skutków rewolucji w Rosji,
- porównanie propagandy bolszewików z realiami ich polityki,
- wskazanie powojennych zmian na mapie Europy i świata,
- ocena sytuacji na świecie po traktacie wersalskim,
- omówienie działań Polaków w trakcie I wojny światowej,
- przedstawienie sprawy polskiej podczas I wojny światowej,
- znajomość roli wybitnych Polaków w czasie wojny.

W nauczaniu dwujęzycznym treści w języku angielskim występują tylko podczas omawiania historii powszechnej.

CZĘŚĆ II

Odnosząc się do podstawy programowej wymagania w poszczególnych klasach przedstawiają się następująco:

Klasa I

I. Chronologia historyczna.

Uczeń sytuuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w czasie oraz porządkuje je i ustala związki poprzedzania, równoczesności i następstwa; dostrzega zmiany w życiu społecznym oraz ciągłość w rozwoju kulturowym i cywilizacyjnym.

II. Analiza i interpretacja historyczna.

Uczeń wyszukuje oraz porównuje informacje pozyskane z różnych źródeł i formułuje wnioski; dostrzega w narracji historycznej warstwę informacyjną, wyjaśniającą i oceniającą; wyjaśnia związki przyczynowo-skutkowe analizowanych wydarzeń, zjawisk i procesów historycznych; wyjaśnia znaczenie poznawania przeszłości dla rozumienia świata współczesnego.

III. Tworzenie narracji historycznej.

Uczeń tworzy narrację historyczną, integrując informacje pozyskane z różnych źródeł; tworzy krótkie wypowiedzi: plan, notatkę, rozprawkę, prezentację; przedstawia argumenty uzasadniające własne stanowisko.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

1. Najdawniejsze dzieje człowieka. Uczeń:

- 1) porównuje koczowniczy tryb życia z osiadłym i opisuje skutki przyjęcia przez człowieka trybu osiadłego;
- 2) wyjaśnia zależności pomiędzy środowiskiem geograficznym a warunkami życia człowieka.

2. Cywilizacje Bliskiego Wschodu. Uczeń:

- 1) lokalizuje w czasie i przestrzeni cywilizacje starożytnej Mezopotamii i Egiptu;
- 2) charakteryzuje strukturę społeczeństwa i system wierzeń w Egipcie;
- 3) wyjaśnia znaczenie pisma i prawa w procesie powstawania państw;
- 4) rozpoznaje typy pisma wykształcone na terenie Mezopotamii i Egiptu.

3. Starożytny Izrael. Uczeń:

- 1) charakteryzuje podstawowe symbole i główne zasady judaizmu;
- 2) wyjaśnia różnicę pomiędzy politeizmem a monoteizmem, odwołując się do przykładów.

4. Cywilizacja grecka. Uczeń:

- 1) wyjaśnia wpływ środowiska geograficznego na gospodarkę i rozwój polityczny starożytnej Grecji;
- 2) umiejscawia w czasie i porównuje system sprawowania władzy oraz organizację społeczeństwa w Sparcie i Atenach peryklejskich;
- 3) charakteryzuje czynniki integrujące starożytnych Greków – język, system wierzeń, teatr oraz igrzyska olimpijskie.

5. Cywilizacja rzymska. Uczeń:

- 1) umiejscawia w czasie i charakteryzuje system sprawowania władzy oraz organizację społeczeństwa w Rzymie republikańskim i cesarstwie;
- 2) wyjaśnia przyczyny i wskazuje skutki ekspansji Rzymu, opisując postawy Rzymian wobec niewolników i ludów podbitych;
- 3) podaje przykłady wpływu kultury greckiej na kulturę rzymską;
- 4) rozróżnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku starożytnego państwa rzymskiego.

6. Dziedzictwo antyku. Uczeń:

- 1) charakteryzuje najważniejsze osiągnięcia kultury materialnej i duchowej antycznego świata w różnych dziedzinach: filozofii, nauce, architekturze, sztuce, literaturze;
- 2) podaje przykłady osiągnięć cywilizacyjnych antyku, które mają wpływ na cywilizację współczesną.

7. Chrześcijaństwo. Uczeń:

- 1) umiejscawia w czasie i przestrzeni narodziny i rozprzestrzenianie się chrześcijaństwa;
- 2) wskazuje przyczyny i przykłady prześladowania chrześcijan w państwie rzymskim.

8. Arabowie i świat islamski. Uczeń:

- 1) umiejscawia w czasie i przestrzeni kierunki i zasięg podbojów arabskich;
  - 2) opisuje podstawowe zasady i symbole islamu;
  - 3) wyjaśnia rolę Arabów w przekazywaniu dorobku kulturowego pomiędzy Wschodem a Zachodem.
9. Początki cywilizacji zachodniego chrześcijaństwa. Uczeń:
- 1) umiejscawia w czasie i przestrzeni monarchię Karola Wielkiego, Państwo Kościelne oraz Cesarstwo w Europie Zachodniej;
  - 2) charakteryzuje działalność Karola Wielkiego i wyjaśnia, na czym polegał renesans karoliński;
  - 3) charakteryzuje główne idee uniwersalnego cesarstwa Ottona III;
  - 4) opisuje relacje pomiędzy władzą cesarską a papieską w X XI w.
10. Bizancjum i Kościół wschodni. Uczeń:
- 1) lokalizuje w czasie i przestrzeni cesarstwo bizantyjskie;
  - 2) charakteryzuje rolę Bizancjum jako kontynuatora cesarstwa rzymskiego i rozpoznaje osiągnięcia kultury bizantyjskiej (prawo, architektura, sztuka);
  - 3) wyjaśnia przyczyny i skutki rozłamu w Kościele w XI w.
11. Społeczeństwo średniowiecznej Europy. Uczeń:
- 1) rozpoznaje typowe instytucje systemu lennego;
  - 2) wyjaśnia pojęcie stanu i charakteryzuje podziały społeczne w średniowieczu;
  - 3) charakteryzuje funkcje gospodarcze, polityczne i kulturowe miast w średniowieczu.
12. Kultura materialna i duchowa łacińskiej Europy. Uczeń:
- 1) wyjaśnia kulturotwórczą rolę Kościoła w dziedzinie nauki, architektury, sztuki i życia codziennego średniowiecznego społeczeństwa;
  - 2) porównuje główne elementy kultury rycerskiej i kultury miejskiej;
  - 3) rozpoznaje zabytki kultury średniowiecza, wskazując różnice pomiędzy stylem romańskim a stylem gotyckim, z uwzględnieniem przykładów z własnego regionu.
13. Polska pierwszych Piastów. Uczeń:
- 1) sytuuje w czasie i przestrzeni państwo pierwszych Piastów;
  - 2) wskazuje, na przykładzie państwa pierwszych Piastów, charakterystyczne cechy monarchii patrymonialnej;
  - 3) wyjaśnia okoliczności przyjęcia chrztu przez Piastów oraz następstwa kulturowe, społeczne i polityczne chrystianizacji Polski;
  - 4) ocenia dokonania pierwszych Piastów w dziedzinie polityki, gospodarki i kultury.
14. Polska dzielnicowa i zjednoczona. Uczeń:
- 1) sytuuje w czasie i przestrzeni Polskę okresu rozbitcia dzielnicowego;
  - 2) opisuje postanowienia statutu Bolesława Krzywoustego;
  - 3) porządkuje i sytuuje w czasie najważniejsze wydarzenia związane z relacjami polsko-krzyżackimi w epoce Piastów;
  - 4) opisuje zmiany społeczno-gospodarcze w epoce rozbitcia dzielnicowego i dostrzega związki pomiędzy rozwojem ruchu osadniczego a ożywieniem gospodarczym;
  - 5) ocenia dokonania Kazimierza Wielkiego w dziedzinie polityki wewnętrznej (system obronny, urbanizacja kraju, prawo, nauka) oraz w polityce zagranicznej;
  - 6) charakteryzuje zmiany struktury społeczno-wyznaniowej Królestwa Polskiego po

przyłączeniu ziem ruskich.

15. Polska w dobie unii z Litwą. Uczeń:

- 1) wyjaśnia przyczyny i ocenia następstwa unii Polski z Litwą;
- 2) porządkuje i sytuje w czasie najważniejsze wydarzenia związane z relacjami polsko-krzyżackimi w epoce Jagiellonów;
- 3) charakteryzuje rozwój uprawnień stanu szlacheckiego.

Klasa II

I. Chronologia historyczna.

Uczeń sytuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w czasie oraz porządkuje je i ustala związki poprzedzania, równoczesności i następstwa; dostrzega zmiany w życiu społecznym oraz ciągłość w rozwoju kulturowym i cywilizacyjnym.

II. Analiza i interpretacja historyczna.

Uczeń wyszukuje oraz porównuje informacje pozyskane z różnych źródeł i formułuje wnioski; dostrzega w narracji historycznej warstwę informacyjną, wyjaśniającą i oceniającą; wyjaśnia związki przyczynowo-skutkowe analizowanych wydarzeń, zjawisk i procesów historycznych; wyjaśnia znaczenie poznawania przeszłości dla rozumienia świata współczesnego.

III. Tworzenie narracji historycznej.

Uczeń tworzy narrację historyczną, integrując informacje pozyskane z różnych źródeł; tworzy krótkie wypowiedzi: plan, notatkę, rozprawkę, prezentację; przedstawia argumenty uzasadniające własne stanowisko.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

16. Społeczeństwo średniowiecznej Europy. Uczeń:

- 1) rozpoznaje typowe instytucje systemu lennego;
- 2) wyjaśnia pojęcie stanu i charakteryzuje podziały społeczne w średniowieczu;
- 3) charakteryzuje funkcje gospodarcze, polityczne i kulturowe miast w średniowieczu.

17. Kultura materialna i duchowa łacińskiej Europy. Uczeń:

- 1) wyjaśnia kulturotwórczą rolę Kościoła w dziedzinie nauki, architektury, sztuki i życia codziennego średniowiecznego społeczeństwa;
- 2) porównuje główne elementy kultury rycerskiej i kultury miejskiej;
- 3) rozpoznaje zabytki kultury średniowiecza, wskazując różnice pomiędzy stylem romańskim a stylem gotyckim, z uwzględnieniem przykładów z własnego regionu.

18. Polska dzielnicowa i zjednoczona. Uczeń:

- 1) sytuje w czasie i przestrzeni Polskę okresu rozbitcia dzielnicowego;
- 2) opisuje postanowienia statutu Bolesława Krzywoustego;
- 3) porządkuje i sytuje w czasie najważniejsze wydarzenia związane z relacjami polsko-krzyżackimi w epoce Piastów;
- 4) opisuje zmiany społeczno-gospodarcze w epoce rozbitcia dzielnicowego i dostrzega związki pomiędzy rozwojem ruchu osadniczego ażywieniem gospodarczym;
- 5) ocenia dokonania Kazimierza Wielkiego w dziedzinie polityki wewnętrznej (system obronny, urbanizacja kraju, prawo, nauka) oraz w polityce zagranicznej;

- 6) charakteryzuje zmiany struktury społeczno-wyznaniowej Królestwa Polskiego po przyłączeniu ziem ruskich.
19. Polska w dobie unii z Litwą. Uczeń:
- 1) wyjaśnia przyczyny i ocenia następstwa unii Polski z Litwą;
  - 2) porządkuje i sytuuje w czasie najważniejsze wydarzenia związane z relacjami polsko-krzyżackimi w epoce Jagiellonów;
  - 3) charakteryzuje rozwój uprawnień stanu szlacheckiego.
20. Wielkie odkrycia geograficzne. Uczeń:
- 1) sytuuje w czasie i przestrzeni wyprawy Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana oraz sytuuje w przestrzeni posiadłości kolonialne Portugalii i Hiszpanii;
  - 2) ocenia wpływ odkryć geograficznych na życie społeczno-gospodarcze i kulturowe Europy oraz dla Nowego Świata.
21. Humanizm i renesans. Uczeń:
- 1) wyjaśnia źródła rozwoju kultury renesansu oraz opisuje jej charakterystyczne cechy;
  - 2) charakteryzuje największe osiągnięcia: Leonarda da Vinci, Michała Anioła, Rafaela Santi, Erazma z Rotterdamu, Mikołaja Kopernika i Galileusza;
  - 3) ocenia rolę druku dla upowszechniania idei renesansu oraz rozwoju cywilizacji europejskiej.
22. Rozłam w Kościele zachodnim. Uczeń:
- 1) wymienia czynniki, które doprowadziły do rozłamu w Kościele zachodnim;
  - 2) opisuje cele i charakteryzuje działalność Marcina Lutra i Jana Kalwina oraz przedstawia okoliczności powstania kościoła anglikańskiego;
  - 3) wyjaśnia cele zwołania soboru trydenckiego i wskazuje postanowienia służące wzmocnieniu katolicyzmu.
19. Polska i Litwa w czasach ostatnich Jagiellonów. Uczeń:
- 1) ocenia politykę zagraniczną ostatnich Jagiellonów;
  - 2) przedstawia okoliczności zawarcia unii realnej pomiędzy Polską a Litwą i jej główne postanowienia oraz wskazuje na mapie terytorium Rzeczypospolitej Obojga Narodów;
  - 3) charakteryzuje stosunki wyznaniowe w państwie polsko-litewskim i wyjaśnia ich specyfikę na tle europejskim;
  - 4) przedstawia największe osiągnięcia piśmiennictwa polskiego epoki renesansu, uwzględniając twórczość Mikołaja Reja, Jana Kochanowskiego, Andrzeja Frycza Modrzewskiego;
  - 5) rozpoznaje reprezentatywne obiekty sztuki renesansowej na ziemiach polskich ze szczególnym uwzględnieniem własnego regionu.
20. Społeczeństwo i ustroj Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Uczeń:
- 1) wymienia instytucje ustrojowe demokracji szlacheckiej i charakteryzuje ich kompetencje;
  - 2) wyjaśnia okoliczności uchwalenia oraz główne założenia konfederacji warszawskiej i artykułów henrykowskich;
  - 3) przedstawia zasady wolnej elekcji;
  - 4) ocenia charakter zmian systemu polityczno-ustrojowego Rzeczypospolitej w XVII w.;

- 5) rozpoznaje charakterystyczne cechy kultury baroku, odwołując się do przykładów architektury i sztuki we własnym regionie.
21. Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej sąsiedzi w XVII w. Uczeń:
- 1) wyjaśnia główne przyczyny wojen Rzeczypospolitej ze Szwecją, Turcją i Rosją;
  - 2) wyjaśnia przyczyny, cele i następstwa powstania Bohdana Chmielnickiego na Ukrainie;
  - 3) ocenia społeczno-gospodarcze i polityczne następstwa wojen w XVII w.;
  - 4) wyjaśnia przyczyny i wskazuje przejawy kryzysu politycznego i społeczno-gospodarczego Rzeczypospolitej w II połowie XVII w.
22. Formy państwa nowożytnego. Uczeń:
- 1) charakteryzuje, na przykładzie Francji Ludwika XIV, ustrój monarchii absolutnej;
  - 2) wymienia, odwołując się do przykładu Anglii, główne cechy monarchii parlamentarnej;
  - 3) porównuje monarchię parlamentarną z monarchią absolutną, uwzględniając zakres władzy monarszej, prawa i obowiązki poddanych, rolę instytucji stanowych (parlamentu);
  - 4) wyjaśnia, na czym polegała specyfika ustroju Rzeczypospolitej Obojga Narodów na tle Europy.

Klasa III

I. Chronologia historyczna.

Uczeń sytuuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w czasie oraz porządkuje je i ustala związki poprzedzania, równoczesności i następstwa; dostrzega zmiany w życiu społecznym oraz ciągłość w rozwoju kulturowym i cywilizacyjnym.

II. Analiza i interpretacja historyczna.

Uczeń wyszukuje oraz porównuje informacje pozyskane z różnych źródeł i formułuje wnioski; dostrzega w narracji historycznej warstwę informacyjną, wyjaśniającą i oceniającą; wyjaśnia związki przyczynowo-skutkowe analizowanych wydarzeń, zjawisk i procesów historycznych; wyjaśnia znaczenie poznawania przeszłości dla rozumienia świata współczesnego.

III. Tworzenie narracji historycznej.

Uczeń tworzy narrację historyczną, integrując informacje pozyskane z różnych źródeł; tworzy krótkie wypowiedzi: plan, notatkę, rozprawkę, prezentację; przedstawia argumenty uzasadniające własne stanowisko.

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

23. Europa w XVIII w. Uczeń:
- 1) wymienia idee oświecenia i rozpoznaje je w nauce, literaturze, architekturze i sztuce;
  - 2) charakteryzuje zasadę trójpodziału władzy Monteskiusza i zasadę umowy społecznej Rousseau;
  - 3) porównuje reformy oświeceniowe wprowadzone w Prusach, Rosji i Austrii.
24. Rzeczpospolita Obojga Narodów w XVIII w. Uczeń:
- 1) przedstawia przyczyny i przejawy kryzysu państwa polskiego w czasach saskich;
  - 2) wyjaśnia zmiany położenia międzynarodowego Rzeczypospolitej w XVIII w.;
  - 3) charakteryzuje projekty reform ustrojowych Stanisława Konarskiego i Stanisława

Leszczyńskiego oraz dostrzega przejawy ożywienia w gospodarce i kulturze czasów saskich.

25. Bunt poddanych – wojna o niepodległość Stanów Zjednoczonych. Uczeń:
  - 1) przedstawia przyczyny i następstwa wojny o niepodległość;
  - 2) ocenia wkład Polaków w walkę o niepodległość Stanów Zjednoczonych;
  - 3) wymienia główne instytucje ustrojowe Stanów Zjednoczonych i wyjaśnia, w jaki sposób konstytucja amerykańska realizowała w praktyce zasadę trójpodziału władzy.
26. Rzeczpospolita w dobie stanisławowskiej. Uczeń:
  - 1) przedstawia okoliczności powstania, zadania i osiągnięcia Komisji Edukacji Narodowej;
  - 2) sytuje w czasie obrady Sejmu Wielkiego oraz uchwalenie Konstytucji 3 maja; wymienia reformy Sejmu Wielkiego oraz postanowienia Konstytucji 3 maja;
  - 3) wyjaśnia okoliczności zawiązania konfederacji targowickiej i ocenia jej następstwa;
  - 4) rozpoznaje charakterystyczne cechy polskiego oświecenia i charakteryzuje przykłady sztuki okresu klasycyzmu z uwzględnieniem własnego regionu.
27. Walka o utrzymanie niepodległości w ostatnich latach XVIII w. Uczeń:
  - 1) sytuje w czasie I, II i III rozbiór Rzeczypospolitej i wskazuje na mapie zmiany terytorialne po każdym rozbiorze;
  - 2) przedstawia cele i następstwa powstania kościuszkowskiego;
  - 3) rozróżnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku Rzeczypospolitej.
28. Rewolucja francuska. Uczeń:
  - 1) wyjaśnia główne przyczyny rewolucji i ocenia jej skutki;
  - 2) wskazuje charakterystyczne cechy dyktatury jakobińskiej;
  - 3) opisuje główne zasady ideowe rewolucji francuskiej zawarte w Deklaracji Praw Człowieka i Obywatela.
29. Epoka napoleońska. Uczeń:
  - 1) opisuje zmiany w Europie w okresie napoleońskim w zakresie stosunków społeczno-gospodarczych i politycznych;
  - 2) wyjaśnia okoliczności utworzenia Legionów Polskich i Księstwa Warszawskiego oraz opisuje cechy ustrojowe i terytorium Księstwa Warszawskiego;
  - 3) ocenia politykę Napoleona wobec sprawy polskiej oraz postawę Polaków wobec Napoleona.
30. Europa po kongresie wiedeńskim. Uczeń:
  - 1) przedstawia zasady i postanowienia kongresu wiedeńskiego, uwzględniając jego decyzje w sprawie polskiej;
  - 2) wyjaśnia główne założenia idei liberalizmu, socjalizmu oraz idei narodowych w Europie w I połowie XIX w.
31. Rozwój cywilizacji przemysłowej. Uczeń:
  - 1) wymienia charakterystyczne cechy rewolucji przemysłowej;
  - 2) podaje przykłady pozytywnych i negatywnych skutków procesu uprzemysłowienia, w tym dla środowiska naturalnego;
  - 3) identyfikuje najważniejsze wynalazki i odkrycia XIX w. oraz wyjaśnia następstwa ekonomiczne i społeczne ich zastosowania;
  - 4) opisuje zmiany w poziomie życia różnych grup społecznych w XIX w. na podstawie

źródeł pisanych, ikono-graficznych i statystycznych.

32. Europa i świat w XIX w. Uczeń:

- 1) opisuje przyczyny i skutki wojny secesyjnej w Stanach Zjednoczonych;
- 2) dostrzega podobieństwa i różnice w procesie jednoczenia Włoch i Niemiec;
- 3) wyjaśnia przyczyny i sytuuje w przestrzeni kierunki oraz zasięg ekspansji kolonialnej państw europejskich w XIX w.;
- 4) ocenia pozytywne i negatywne skutki polityki kolonialnej z perspektywy europejskiej oraz kolonizowanych społeczności i państw.

33. Ziemie polskie po kongresie wiedeńskim. Uczeń:

- 1) wskazuje na mapie nowy układ granic państw zaborczych na ziemiach polskich po kongresie wiedeńskim;
- 2) charakteryzuje ustrój Królestwa Polskiego;
- 3) ocenia osiągnięcia Królestwa Polskiego w gospodarce, kulturze i szkolnictwie.

34. Społeczeństwo dawnej Rzeczypospolitej w okresie powstań narodowych. Uczeń:

- 1) sytuuje w czasie i przestrzeni powstanie listopadowe i powstanie styczniowe;
- 2) przedstawia przyczyny oraz porównuje przebieg i charakter powstań narodowych;
- 3) rozróżnia bezpośrednie i długofalowe następstwa powstań narodowych;
- 4) charakteryzuje główne nurty i postaci Wielkiej Emigracji.

35. Życie pod zaborami. Uczeń:

- 1) wyjaśnia cele i opisuje metody działań zaborców wobec mieszkańców ziem dawnej Rzeczypospolitej;
- 2) charakteryzuje i ocenia zróżnicowane postawy społeczeństwa wobec zaborców;
- 3) porównuje warunki życia społeczeństwa w trzech zaborach w II połowie XIX w., uwzględniając możliwości prowadzenia działalności społecznej i rozwoju narodowego;
- 4) przedstawia główne nurty życia politycznego pod zaborami w końcu XIX w.

36. Europa i świat na przełomie XIX i XX w. Uczeń:

- 1) przedstawia skutki przewrotu technicznego i postępu cywilizacyjnego, w tym dla środowiska naturalnego;
- 2) charakteryzuje przyczyny i następstwa procesu demokratyzacji życia politycznego;
- 3) przedstawia nowe zjawiska kulturowe, w tym narodziny kultury masowej i przemiany obyczajowe.

37. I wojna światowa i jej skutki. Uczeń:

- 1) wymienia główne przyczyny narastania konfliktów pomiędzy mocarstwami europejskimi na przełomie XIX i XX w. oraz umiejscawia je na politycznej mapie świata i Europy;
- 2) charakteryzuje specyfikę działań wojennych, ze szczególnym uwzględnieniem nowych środków technicznych.

38. Rewolucje rosyjskie. Uczeń:

- 1) wyjaśnia polityczne i społeczno-gospodarcze przyczyny wybuchu rewolucji w Rosji w 1917 r.;
- 2) wyjaśnia okoliczności przejęcia przez bolszewików władzy w Rosji;
- 3) opisuje bezpośrednie następstwa rewolucji lutowej i październikowej dla Rosji oraz Europy;

4) charakteryzuje reakcję Europy na wydarzenia w Rosji.

39. Sprawa polska w I wojnie światowej. Uczeń:

- 1) charakteryzuje stosunek państw zaborczych do sprawy polskiej oraz opisuje poglądy zwolenników różnych orientacji politycznych;
- 2) ocenia wysiłek zbrojny Polaków;
- 3) wyjaśnia międzynarodowe uwarunkowania sprawy polskiej.

W nauczaniu dwujęzycznym treści w języku angielskim występują tylko podczas omawiania historii powszechnej.